

De la lomce al TIL: cap a la consolidació d'un model productiu de baixa qualificació, d'un model social desigual i d'un model educatiu elitista

Martí X. March

INTRODUCCIÓ: MÉS ENLLÀ D'UNES NORMATIVES EDUCATIVES

No hi ha cap dubte que el curs escolar 2013-2014 a les Illes Balears pot ser considerat com el curs més conflictiu i amb més crispació de la història de la democràcia espanyola i de l'autonomia balear, com mai no ho havia estat, amb la convocatòria d'una vaga que les dades confirmaren que fou massiva i una manifestació de més de cent mil persones contra la política educativa del Govern, i tot això juntament amb tot un seguit d'accions educatives i de reivindicació que han posat de manifest la situació de conflictivitat educativa i de manca de canals reals de solució per als problemes escolars. Tot un exemple de com no s'ha de gestionar i governar l'educació. I això que el president Bauzá va començar el seu mandat amb tres bons propòsits: el desenvolupament de les autopistes de l'educació, la realització d'un pacte social i polític per l'educació i la consideració social del docent. Tres propòsits que no només no s'han materialitzat mai, sinó que topen amb tota la política educativa del Govern, que va exactament en la direcció contrària. En lloc d'autopistes de l'educació, estam davant autopistes de la crispació, del conflicte i de les retallades; en lloc del pacte social i polític per l'educació ens trobam davant prepotència, autoritarisme i manca de diàleg real envers la comunitat educativa i la societat, i, en lloc de l'augment de la consideració social del docent, estem davant una desqualificació d'aquest col·lectiu per part de dirigents del Partit Popular amb adjectius que posen de manifest un menyspreu cap a l'educació i cap a l'exercici d'un dret constitucional.

Així doncs, durant el darrer curs escolar, les Illes Balears han viscut l'etapa educativa més conflictiva de la democràcia i de l'assoliment de les competències educatives per part de la comunitat autònoma de les Illes Balears. I aquesta etapa conflictiva, amb vagues, manifestacions i altres accions reivindicatives s'han produït en el moment en què la majoria del Partit Popular ha aprovat, en solitari, la seva reforma educativa a través de la nova llei educativa, la LOMCE. Per tant, dues normes legislatives —TIL i LOMCE— s'han convertit, per una banda, en les marques visibles del Partit Popular, de la seva concepció sobre l'educació i la política educativa, però, per l'altra, també s'han convertit en els símbols de l'oposició política, social i educativa a aquesta forma de concebre i d'aplicar la política escolar.

Aquestes dues normes aprovades i en procés d'aplicació, a més, s'estan implementant en uns moments en què encara sofrim les retallades educatives en tots els àmbits d'una manera important i significativa, i en uns moments en què tota la política educativa s'està aplicant sense consens, sense diàleg, sense acords, sense la complicitat dels qui apliquen a les aules i a les escoles la política educativa.

Però, una de les característiques d'aquestes normatives educatives és que van més enllà del que és estrictament escola. Es tracta, en aquest sentit, d'unes normes que no només configuren nous currículums escolars, noves formes d'organització educativa, nous plantejaments educatius, noves configuracions del sistema escolar, noves formes d'avaluació i de revàlides, noves formes d'abordar la qüestió de l'ensenyament de les llengües, nous plantejaments sobre la relació escola pública / escola privada, etc., sinó que suposen una nova manera de consolidar un determinat model productiu, una nova configuració de les relacions socials i de la seva cohesió i una concepció de l'educació en què l'elitisme serà el seu senyal més important.

Cal, doncs, analitzar aquestes normes educatives, en el marc de la política educativa que les acompanya, com a elements d'una proposta de consolidació d'un model econòmic i productiu determinat, d'una nova societat més desigual a l'hora d'accedir als diversos serveis d'aquesta i d'una «nova» educació més elitista, més desigual, més classista i menys democràtica.

En qualsevol cas, el que és evident és que les reformes educatives sempre comencen amb una desqualificació del que hi ha, amb una anàlisi negativa, fins i tot catastròfica, de la situació de l'educació. Es tracta de justificar les reformes, partint d'aquesta anàlisi feta des del fracàs. I el TIL i la LOMCE són exemples del que diem sobre aquestes reformes educatives.

PROMESES POLÍTIQUES I ENGANY EDUCATIU: PER A QUÈ SERVEIXEN ELS PROGRAMES ELECTORALS?

Tal com va dir la consellera d'Educació del Govern de les Illes Balears, el curs escolar seria normal si no fos per la vaga. Efectivament, hauria estat normal si no hagués estat per la vaga dels docents, per les manifestacions i protestes, pel malestar de la comunitat educativa, per la preocupació de les associacions de mares i pares, pels expedients a directors, per les dimissions d'equips directius i altres càrrecs, per la por que està impregnant les relacions del professorat i dels centres amb l'Administració educativa, per l'oposició de la majoria de partits a la política educativa del Govern, pel menyspreu als experts en educació i a la universitat, per la impossibilitat de consens amb els representants dels treballadors de l'ensenyança... En definitiva, per la manca de diàleg real entre tots els implicats en la gestió de l'educació, malgrat les promeses electorals.

Hauria estat un curs normal si no hagués estat per les retallades educatives, per la disminució del nombre de docents a les escoles, per l'ampliació de l'horari lectiu del professorat, per l'augment de les ràtios d'alumnes per aula, per la desaparició de programes de suport a la diversitat, per la improvisació educativa constant, per la disminució de les beques de menjador i dels ajuts per la compra de llibres, per la manca de consideració als consells escolars... I tot això sense diàleg ni acords.

I això passa quan el programa electoral del Partit Popular Balear deia, com a punt fonamental, el següent: «Una educació fruit del consens, apostant per un acord educatiu a les Illes Balears. Durem a terme un model de funcionament consensuat que no impliqui modificacions estructurals amb l'alternança política, per la qual cosa permetrem garantir la seva continuïtat i aplicabilitat, en què es prioritzi una educació personalitzada i específica de cada alumne com a primer objectiu, perquè pugui adquirir les competències necessàries per abordar amb èxit la seva realització personal.» En aquest context —i al marge del que ja ningú recorda de la proposta de pacte que va presentar l'exconseller d'educació Rafel Bosch, juntament amb el president Bauzà a l'inici de la legislatura— és evident que els fets no només desmenteixen el programa electoral, sinó que són la constatació d'un engany educatiu. I del TIL (Decret del tractament integrat de llengües), en el programa electoral no hi ha cap tipus de proposta que vagi en aquesta direcció. Només es fa una apel·lació al coneixement d'una llengua estrangera en el marc comú de referència europeu, i a la llibertat dels pares de triar la llengua d'ensenyament, promesa «estrella» que ja ha passat a millor vida, segurament a causa d'uns

resultats inesperats, quan es va posar en marxa el programa de l'elecció dels pares de la primera llengua d'ensenyament.

Si el programa electoral ha de ser el pacte que els polítics fan amb la ciutadania, és evident que, en aquest cas concret, no només ens trobam davant un incompliment del seu programa en la lletra i en l'esperit, sinó que, a més, la política educativa va en la direcció contrària de la ja famosa promesa de les autopistes de l'educació. Un exemple d'engany educatiu i electoral. No es pot fer referència al programa electoral quan interessa i deixar-lo de banda quan ho decideixen amb propostes contràries a les que es varen presentar, apel·lant o bé a la responsabilitat o bé a l'herència rebuda. Si la política, les institucions, els partits i, fins i tot, el règim polític que va sorgir de la Constitució del 1978 estan en crisi, desprestigiats, i generen desconfiança dins la societat civil i els ciutadans, cal cercar les causes, per exemple, en aquesta dicotomia entre el Govern i la ciutadania, en la certesa d'un engany electoral permanent.

En el cas de l'educació a les Illes Balears, la imposició d'una política educativa diferent de la promesa i la seva aplicació amb autoritarisme i manca de diàleg estan duent el nostre sistema escolar a una situació de conflictivitat permanent, a un carreró sense sortida i a un increment de problemes mai coneguts en la nostra comunitat. Si els nostres governants pensen que així es poden millorar els problemes que té l'educació a les Illes Balears, aquesta és una demostració d'uns responsables polítics que han perdut el seny, el contacte amb la realitat educativa i el respecte democràtic a la ciutadania i a la comunitat educativa.

Per què es tracta així el sector educatiu i es parlava de les autopistes de l'educació durant l'etapa electoral? Quina seria la conducta política del Govern davant un conflicte en el sector turístic, el transport o la sanitat? Pensa el Govern que l'educació es pot millorar amb aquesta política de confrontació i de manca de diàleg? Per què no es vol acabar amb el conflicte educatiu a través del consens, tal com es deia al programa electoral? O és que, en el fons, l'educació pública no interessa? O això és el que es pretén perquè, tal com es diu en bon mallorquí, qui un dia passa, un any empeny. En qualsevol cas, caldrà, en les properes eleccions, exigir als partits polítics assegurar les seves promeses electorals de manera clara i, fins i tot, notarial, si volem evitar el desprestigi progressiu de la política i de la democràcia.

DOS MISSATGES CONTRADICTORIS: DEL TRIOMFALISME ECONÒMIC AL CATASTROFISME EDUCATIU

Durant el curs escolar 2013-2014 s'ha donat a conèixer l'informe FUNCAS —i altres informes que ratifiquen, de facto, el mateix—, en què, entre altres coses, es diu que les Illes Balears és la comunitat on més ha crescut la pobresa des que va començar la crisi econòmica; que, a més, el producte interior brut ha caigut en un 5% aproximadament, s'han perdut un 10% de llocs de treball i l'atur ha passat del 8% de la població al 21%. I, per si no fos prou, cal posar de manifest que, amb la crisi econòmica, hi ha hagut un procés progressiu de destrucció del teixit industrial balear, que ha caigut un 38%. I, així, podríem seguir donant dades sobre el deute públic, la qualitat del treball, l'increment d'aturats de llarga durada, l'increment de les desigualtats socials... Són indicadors que

posen de manifest que ens trobam davant un model econòmic que presenta importants símptomes reals d'esgotament i que necessita canvis progressius, amb acords socials, econòmics i polítics i amb una mirada que superi el curt termini.

Però, malgrat tot això, assistim a una quantitat significativa de declaracions que ens donen la bona nova de la sortida de la crisi. Efectivament, aprofitant la millora relativa d'alguns indicadors macro, es posa de manifest que el pitjor ha passat, que estam sortint del túnel i del pou, que a partir d'ara tot seran millores. Es tracta de vendre triomfalisme econòmic en tots els àmbits i d'animar la societat des de la perspectiva de l'inici de la recuperació econòmica real.

Però aquesta visió triomfalista i positiva de l'economia es transforma en catastrofisme quan parlam d'educació. I, tot això des d'una perspectiva molt ideologitzada i fent valer, fins i tot, els anys en què el PP ha governat l'educació a les Illes Balears. No es tracta d'amagar els problemes reals de l'educació, però sí de posar de manifest el que funciona, el que hi ha de bo i el que hi ha de positiu en el sistema educatiu. És evident que la situació del sistema educatiu de les Illes Balears, d'acord amb diversos informes, no és la millor de les possibles. L'educació en la nostra comunitat és una realitat en blanc i negre, amb punts forts i punts febles. Tenim problemes significatius, però la situació del sistema escolar balear ha millorat no només perquè en educació cap temps passat fou millor, diguin el que diguin els que volen tornar a una educació de pocs i elitista, sinó també perquè ho posen de manifest diversos resultats o indicadors educatius tant de caràcter quantitatiu com qualitatiu.

Però el que resulta inacceptable és que siguin els mateixos responsables polítics d'educació i diversos opinadors sense els coneixements necessaris, els qui manifestin, fins i tot en seu parlamentària, que el nostre sistema educatiu es troba en una situació catastròfica. A més de ser una definició que no respon a la veritat, que és injusta i que desconeix tots els avanços que ha tingut el nostre sistema educatiu, és una desqualificació que és irresponsable, que amaga totes les pràctiques positives que es fan a les escoles, que ignora la tasca dels docents i de la comunitat educativa, que comunica desànim, que desmoralitza i que va, fonamentalment, en contra de l'escola pública. Un acte, en qualsevol cas, d'irresponsabilitat política i educativa.

Així, qualcú pot pensar que és possible millorar l'educació no reconeixent la feina que duu a terme el professorat? Pot creure qualcú que és possible que l'educació sigui de més qualitat sense comptar amb la participació, la complicitat i l'empatia del col·lectiu docent? Pot imaginar qualcú que és possible aconseguir l'esforç de tota la comunitat educativa fent campanyes que defineixen l'estat de l'educació només ressaltant el que no funciona i amagant el que funciona de bon de veres?

L'educació no es millora a cops de decret perquè la realitat escolar és més complexa. Cal passar de l'unilateralisme al multilateralisme educatiu amb tots els implicats. La política de la confrontació i el conflicte no són la solució. Per què als governs els costa tant arribar a acords de mínims en educació, tot i que s'arriba a consens en altres camps també sensibles econòmicament, políticament i socialment? En política, com en la vida, el que cal no és vèncer, sinó convèncer. Però els fets ens confirmen que la política educativa no va en aquesta direcció. Tot el contrari, el que necessita l'educació, l'escola pública, els docents, els estudiants, la comunitat educativa i la societat és una altra actitud política i educativa. Què es pretén amb aquesta política? A qui afavoreix tota aquesta situació? Malauradament ens trobam

en un carreró sense sortida. Ens manquen polítics capaços de sortir del seu redol ideològic i de posar fill a l'agulla de les solucions. Necessitam uns governants que compleixin les seves promeses educatives, que creguin en l'educació, que governin des de la responsabilitat i la complicitat, l'empatia i la confiança, la decència i la dignitat, el seny i la positivitat, el diàleg i la paraula.

PISA, ENTRE EL CATASTROFISME, EL DESCONEIXEMENT, LA UTILITZACIÓ POLÍTICA I LA REALITAT EDUCATIVA

I en aquest mateix context, abunden les anàlisis que es fan de l'Informe PISA (Programa internacional per a l'avaluació d'estudiants) en aquesta mateixa direcció del catastrofisme. Així, no hi ha cap dubte que quan es donen a conèixer els resultats de les diverses proves del PISA, aquests no deixen indiferents ningú. Tothom hi ha de dir la seva: mitjans de comunicació, polítics, professors i mestres, pares, experts en educació, opinadors, etc. Sembla com si el PISA fos, per a alguns, una mena de Bíblia educativa o, si es vol, la classificació vertadera de l'educació dels països, és a dir, el rànquing mundial de l'educació. Però de les anàlisis que es fan, podem plantejar, d'entrada, una sèrie de conclusions: un desconeixement real sobre el que representen aquestes proves, una anàlisi esbiaixada dels resultats, una manca d'aprofundiment, una concepció determinada de l'educació o una utilització interessada de les dades obtingudes tant des de la perspectiva política com des de la perspectiva pedagògica. Efectivament, resulta absolutament necessari analitzar els resultats, sabent de què parlem realment. Per tant, anem per parts una vegada que ha passat el temps de les emocions visceralment i de la precipitació de les anàlisis.

Així, en primer lloc, resulta una dada significativa que els estudis sobre el rendiment educatiu siguin elaborats per l'OCDE i no per la UNESCO. I no es tracta, segons la meua opinió, d'una qüestió anecdòtica, sinó que aquest fet demostra la concepció fonamentalment economicista, pragmàtica i mercantilista que hi ha darrere aquest tipus d'informe. No es tracta de negar la relació important i significativa que hi ha entre economia, educació i mercat de treball, sinó simplement de posar de manifest que no és un organisme com la UNESCO l'encarregat de dur a terme aquestes investigacions educatives, ateses les seves funcions, les seves característiques i la seva responsabilitat sobre l'educació i la cultura.

En segon lloc, tot i la importància que tenen els resultats de l'aplicació de les proves del PISA als diversos països analitzats, cal posar de manifest que amb aquestes avaluacions no s'analitza tot el sistema educatiu, sinó, simplement, una part molt concreta, encara que significativa. Són unes avaluacions que ens aporten evidències interessants sobre el funcionament de l'escola, però que deixen de banda tot un seguit d'aspectes clau alhora d'analitzar la funció de l'educació. En aquest sentit, és totalment necessari conèixer les característiques de les proves que s'apliquen. Així, el Programa internacional per a l'avaluació d'estudiants (PISA és la sigla en anglès) es basa en proves validades que es duen a terme cada tres anys a una mostra representativa d'alumnat de quinze anys de 65 països, en què s'analitzen les competències adquirides pels estudiants en llengua, matemàtiques i ciències. A més, cal afegir-hi que la darrera prova analitza les habilitats pràctiques dels estudiants.

De totes maneres, aquestes anàlisis de les competències no es fan de manera abstracta. En aquest sentit, cal tenir en compte que abans de fer l'examen els alumnes responen un qüestionari en el

qual detallen aspectes de la seva vida, família i actitud cap a l'estudi per avaluar el seu context personal. També els directors dels centres que passen els tests envien informació sobre el col·legi. Totes aquestes qüestions relatives a l'entorn socioeconòmic de l'estudiant i com influeix en el seu rendiment es tenen en compte a l'hora d'analitzar els resultats. És important conèixer aquesta dada, ja que ajuda a contextualitzar els resultats del PISA. A més la comparabilitat internacional i la realització de les proves de manera temporal són aspectes que cal valorar de manera significativa. Tanmateix, hi ha crítiques importants tant des de la perspectiva metodològica com per la manera d'aplicar dites proves, que no es poden desconèixer ni deixar de banda, però que no poden invalidar el que aporta aquest informe educatiu de l'OCDE.

En tercer lloc, i tal com hem dit abans, els resultats del PISA provoquen, quan es donen a conèixer, una allau de reaccions poc meditades i poc reflexionades. I van des de la desqualificació de les proves i del que representa PISA fins al qüestionament de tot el sistema educatiu espanyol, ja que parlen de desastre, de fracàs, de drama..., i sobretot justifiquen les reformes educatives que, com la LOMCE, es consideren necessàries i salvadores de la situació desastrosa de l'escola espanyola. I la realitat dels resultats necessita matisacions, necessita anàlisis i, fins i tot, necessita que s'asserenin les reflexions i els comentaris. Així, tot i que els resultats del PISA per a Espanya són millorables i, en alguns casos, mediocres, cal posar de manifest les diferències entre les diverses comunitats autònomes. Per exemple, el País Basc i Navarra, amb la mateixa llei educativa que el conjunt d'Espanya, tenen uns resultats superiors a la mitjana de l'OCDE. Les Illes Balears, malgrat que estan a la cua en l'àmbit d'Espanya, han millorat els resultats en els darrers anys.

Tanmateix, els resultats generals obtinguts posen de manifest algunes conclusions, si tenim en compte les anàlisis dutes a terme per diversos experts del PISA (Jorge Calero, M. Luz Martínez, Julio Carabaña o Andreas Schleicher):

- 1) El mesurament que es fa al PISA és d'una escala que oscil·la entre 300 i 700 punts aproximadament, en la qual Espanya se situa majoritàriament en el nivell mitjà en les tres competències, i les diferències entre Espanya, la UE i l'OCDE són molt poc significatives, la qual cosa, traduïda al nostre habitual sistema d'avaluació, serien dècimes o centèsimes. Fins i tot, n'hi ha que parlen d'una diferència d'un trimestre.
- 2) Per què no es diu que Espanya supera els Estats Units o Suècia en matemàtiques o Luxemburg, Noruega o Itàlia en ciències o Islàndia, Israel o Eslovènia en lectura? És que aquesta dada no interessa? I en el cas que no interessi, per què?
- 3) Espanya és un país de l'OCDE, que parteix d'uns nivells educatius inferiors als d'una gran part d'aquests països. Així, podem afirmar que Espanya l'any 1991 partia amb una taxa d'analfabetisme del 20,30%, localitzat principalment en les comunitats autònomes del sud. Aquesta dada és fonamental per entendre què passa a Espanya i quins són les nostres expectatives pel que fa a aquest informe.
- 4) Segons el PISA, Espanya duplica el percentatge d'alumnes de 15 anys amb pares que tenen un nivell educatiu baix. El PISA informa també que el nivell educatiu dels pares incideix signifi-

tivament en el rendiment de l'alumnat. No obstant això, aquest factor distant entre Espanya i l'OCDE mostra grates sorpreses per a Espanya, ja que l'alumnat que prové d'aquest nivell obté millors resultats en comparació de la mitjana de l'OCDE i la UE, la qual cosa vol dir que el sistema educatiu espanyol ha sabut contrarestar millor les diferències procedents d'entorns socials, econòmics i culturals menys afavorits. També és cert que els resultats del PISA són millors en l'alumnat amb pares que ocupen llocs de treball qualificats. La diferència de rendiment arriba a ser de fins a 80 punts sobre l'alumnat amb pares que tenen treballs de baixa qualificació.

- 5) Destaquen els resultats d'Espanya que aconsegueixen que hi hagi menys joves en els pitjors nivells en lectura i ciències que a la UE i en la resta de l'OCDE, amb diferències de 20 i 15 punts, la qual cosa contribueix decididament a la cohesió social i a la inclusió, és a dir, el PISA situa el sistema educatiu espanyol entre els més equitatius de l'OCDE, proper als de Noruega o Finlàndia i més equitatius que, entre altres, els de Corea del Sud, el Japó, Suïssa o els Països Baixos.
- 6) El PISA també mostra que els alumnes no repetidors aconsegueixen uns resultats molt bons, superiors a la mitjana de l'OCDE i la UE, fins i tot millors que els de Corea i el Japó. Els repetidors es troben en cursos inferiors, mostren un baix rendiment i risc d'exclusió social.

Tot i que podríem seguir donant resultats i anàlisis, és evident que els que hem mostrat demostren que el PISA ens dona conclusions interessants, que la situació educativa no és simple sinó complexa i plural, que és necessari millorar en qualitat i no disminuir en equitat, o que hi ha molts opinadors i polítics que fan anàlisis simplistes i uniformes, des del desconeixement, la desqualificació i la utilització política i ideològica. El PISA no és tota la veritat educativa, però tampoc no es pot desqualificar de la manera com alguns ho fan. Dóna dades que cal analitzar i sobre les quals cal reflexionar. Però l'educació, l'escola, és, tal com hem dit, molt més que PISA. I això és fonamental tenir-ho en compte.

Per tant, el que seria un error és dirigir les reformes educatives tan necessàries en funció del que avalua el PISA, a la qual cosa la LOMCE —molt més que una llei educativa— sembla que es dirigeix: donar resposta als criteris avaluatius del PISA i la formació professional bàsica, amb l'objectiu fonamental de maquillar les estadístiques de l'abandonament escolar. D'aquesta manera tindriem el trencaclosques perfecte sobre el qual poder afirmar que l'educació a Espanya millora gràcies a la LOMCE.

Així doncs, de les dades de l'Informe PISA i d'altres informes, es dedueix que la situació educativa a Espanya —i a les Illes Balears— és millorable, però, partint d'una anàlisi rigorosa, d'un tractament mediàtic i polític racional, de la recerca d'una estabilitat i d'una continuïtat educativa, de la realització d'una flexibilització i simplificació de la legislació i dels currículums, d'una aposta per l'autonomia de centres, d'un nou model directiu i de la necessària participació educativa, d'una política a favor de la diversitat, de la qualitat i de l'equitat... I tot això només es pot fer des del diàleg, el consens i la racionalitat pedagògica.

En qualsevol cas, l'Informe PISA ens dona informacions, ens dóna dades i conclusions i ens ajuda a reflexionar sobre el que volem fer de la nostra educació, del nostre país. Però l'educació és molt més que l'Informe PISA. Hi ha altres dades, altres informes, altres resultats que cal conèixer. Així, mentre

alguns volen ser finlandesos o coreans, el camí de l'educació l'hem de dissenyar nosaltres mateixos. Tenim els instruments, tenim coneixements, tenim informacions i dades. Ens falta, segurament, la voluntat política i social per millorar la nostra educació de manera seriosa.

LA IMMERSIÓ LINGÜÍSTICA ÉS EL MODEL DEL SISTEMA ESCOLAR DE LES ILLES BALEARS?

Si el catastrofisme educatiu és la justificació de les reformes educatives actuals, l'aprovació del TIL es fonamenta en la idea que la immersió lingüística és la causa del fracàs escolar a les Illes Balears. Això sí, sense cap dada que ho fonamenti. En aquest context, la conflictivitat i la crispació política, educativa i social que ha provocat i està provocant el TIL a les Illes Balears és d'una evidència absoluta. En qualsevol cas, els arguments per justificar el TIL resulten interessants. Així, el president Bauzá ha fet referència a dos arguments bàsics. El primer, que el seu objectiu era canviar el model d'immersió i d'imposició que hi havia a les escoles de Balears. I el segon, que es tractava de tirar endavant un model de llibertat modernitzador de l'educació balear. Anàlitzem, doncs, aquesta argumentació i la seva realitat.

El punt de partida d'aquesta situació actual són les relacions entre la llengua i l'escola, unes relacions que es poden analitzar des d'una perspectiva molt polititzada o bé des d'un plantejament pedagògic i psicològic. En aquest context, ens podem formular diverses qüestions: es caracteritza el sistema escolar de les Illes Balears pel fet de ser un model d'immersió i d'imposició lingüística?, és el sistema escolar de les Illes Balears un model que fomenta el monolingüisme en català?, es fonamenten aquestes afirmacions del president Bauzá en dades objectives?, hi ha diferències entre les competències adquirides pels escolars de les Illes Balears en català i en castellà?, o quin és el nivell d'assoliment de les competències en anglès? Tot i que resulta difícil tenir totes les dades sobre aquesta qüestió i que caldria matisar el concepte d'immersió lingüística, utilitzarem les publicades a l'*Anuari de l'Educació de les Illes Balears* i partirem d'un concepte flexible d'immersió lingüística i una concepció àmplia d'ensenyança en català en els diversos nivells i matèries, centres i municipis.

Però, anem per parts. Si analitzem la normativa existent sobre aquesta qüestió, podem afirmar que, a diferència de Catalunya, les Illes Balears no tenen una legislació que estableixi un sistema d'immersió lingüística. La legislació escolar sobre el català a les Illes Balears, fonamentada en l'Estatut d'Autonomia i la Llei de Normalització Lingüística, que ha sofert petites variacions al llarg dels anys i de legislatures diferents, té, amb el decret de mínims, un exemple d'aquesta afirmació de no-existència d'un model d'immersió lingüística. Tot i això, cal dir que aquesta normativa, des de la flexibilitat que presenta, ha possibilitat que determinats centres, nivells educatius i matèries apliquin aquest model d'ensenyament en català.

I què ens diu la realitat escolar sobre aquest fet de l'ensenyament en català, de la immersió lingüística? Les dades analitzades posen de manifest el següent:

- 1) La diversitat d'escolarització en català en els diversos nivells educatius. Així, les dades ens mostren que, a mesura que s'incrementa el nivell educatiu, la presència de les matèries en català disminueix, amb unes diferències significatives entre l'educació infantil, l'educació primària i

l'educació secundària de més trenta punts. Unes dades, per tant, prou significatives. De qualsevol manera, el sistema d'elecció de llengua del Govern dels darrers cursos pot haver fet disminuir el percentatge de català en l'educació infantil de manera poc significativa.

- 2) Una altra dada important i significativa és la presència més elevada del català a les escoles públiques que als centres privats en tots els nivells educatius i, a més, amb diferències significatives en favor de la iniciativa pública. Les diferències, en els diversos nivells educatius, poden arribar a assolir els 25 punts en l'educació infantil, més de 30 punts en l'educació primària i més de 35 punts en l'educació secundària. I dins els centres privats concertats també cal parlar de diferències.
- 3) Les diferències també són importants per illes: Menorca i Mallorca són les illes amb més català, malgrat que les Pitiüses presenten un percentatge més petit. Però cal tenir en compte les diferències entre Eivissa i Formentera.
- 4) Les diferències entre Palma i la resta de Mallorca també són importants en favor de la Part Forana, amb diferències molt importants en favor dels centres ubicats als pobles de Mallorca per comparació amb Palma.

Podríem continuar amb més dades, però les que hem descrit posen de manifest no només que la immersió lingüística no té una base legal que la faci obligatòria a tot arreu, sinó que la realitat escolar dels diversos centres de les Illes Balears demostra una diversitat prou significativa. Una diversitat que també desmenteix aquest «mantra», d'una immersió lingüística generalitzada i fruit de la imposició. De quina immersió, de quina imposició se'ns parla? El que resulta evident és que ens trobam davant una realitat plural de no-immersió generalitzada i en la qual els diversos centres han elegit el seu projecte lingüístic. I tot això des del consens i l'acord, al marge de petits conflictes que puguin existir i que cal solucionar. Però el que no hi ha és imposició. La normativa és flexible i oberta, i la realitat és una prova de pluralisme, de diversitat i de capacitat de decisió dels centres sobre els seus projectes lingüístics.

Si el plantejament del TIL es basa en aquestes dades falses, què podem esperar d'una norma que té la fonamentació psicològica, pedagògica i metodològica inadequada, que no té professorat suficientment qualificat i es planteja amb una temporització que resulta il·lògica i incoherent? És aquesta una aposta per la modernització i la llibertat? De quina modernització i de quina llibertat es parla? Perquè una cosa és el TIL i una altra el trilingüisme o el foment del coneixement de l'anglès fet de manera seriosa, racional, viable, possible i amb consens.

Tanmateix, és evident que no podem estar satisfets, d'acord amb les dades proporcionades per l'Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu de les Illes Balears (IAQSE) i altres organismes, amb les competències lingüístiques en català, en castellà o en anglès que tenen els nostres estudiants. Però per això, per millorar-les, cal cercar aquells camins, aquells recursos, aquelles metodologies, aquelles normatives, aquells professors que ho facin possible, des de la racionalitat, les evidències científiques, els programes escolars d'èxit i el consens lingüístic. Tanmateix, la realitat ens demostra cada dia que aquest no és el camí elegit per l'executiu balear per millorar el domini de llengües dels nostres escolars. Els coneixements no es milloren per decret.

En qualsevol cas la immersió lingüística no és el model, malgrat el que es digui, de les escoles de les Illes Balears, ni pel que fa a la normativa ni pel que fa a la realitat. Les dades són aquí per demostrar-ho. El que no es pot fer, per raons de moral social i de responsabilitat política, és falsejar la realitat i la legalitat per interessos ideològics interessats. Però, mentrestant, n'hi ha que parlen d'imposició i d'immersió. Ens volen confondre o és que estan confosos? Mentrestant als centres educatius ens trobam amb inseguretats, dubtes, confusions i percepció de caos. Però, i les solucions reals per millorar l'educació i les competències lingüístiques, quan es duran a terme?

QUAN NI EL CONSELL ESCOLAR DE LES ILLES BALEARS SERVEIX PER A LA PARTICIPACIÓ DE LA COMUNITAT EDUCATIVA

No hi ha cap dubte que la participació de la comunitat educativa és fonamental a l'hora de poder abordar els problemes i els reptes a què s'enfronta l'educació en el segle XXI. És una participació que s'ha de combinar amb l'eficàcia i els bons resultats, però aquests bons resultats no són possibles sense estabilitat, sense recursos o sense la complicitat dels agents educatius. Sembla que a Espanya, la qüestió de la participació està en procés de retirada si hom analitza tant la legislació com la realitat educativa. L'exemple de la LOMCE és paradigmàtica del que diem: no només es tracta d'una norma que no ha tingut el consens polític i educatiu necessari, sinó que ha suposat la reducció del paper dels consells escolars dels centres.

I si això està passant a tot l'Estat, tant des del Govern de les Illes Balears com des de la Conselleria d'Educació s'ha posat de manifest, al llarg del curs passat, que no era possible dur a terme una negociació i un diàleg amb la comunitat educativa per abordar la situació que està vivint l'educació a les Illes Balears, per manca d'interlocutors vàlids dins l'educació pública. Una afirmació que, almenys, resulta una prova de falta de respecte a la veritat. Són molts els espais de diàleg que hi ha per afrontar els diversos problemes de l'educació. És una qüestió de voluntat política.

Tanmateix, una de les característiques de la política educativa que està aplicant tant el Govern d'Espanya com el de les Illes Balears és, sense cap dubte, la manca de diàleg, la presa unilateral de decisions, l'autoritarisme, la prepotència, el menyspreu o la desvalorització dels canals de participació de la comunitat educativa en els diferents nivells. Els fets parlen sols i no cal anar a cercar gaires exemples per posar de manifest aquesta política en què la negociació i el consens han brillat i brillen per la seva absència: la LOMCE, d'una banda, o el TIL, de l'altra. No es tracta de posar en qüestió la legalitat i la legitimitat dels resultats electorals, però sí de manifestar que existeixen altres legitimitats i legalitats que, també, cal respectar i tenir en compte.

I una de les manifestacions d'aquesta manca de confiança amb els canals de participació és, sense cap dubte, la pèrdua de funcions que han sofert els consells escolars dels centres d'acord amb la nova regulació de la LOMCE. Però si això ha passat en l'àmbit estatal, a les Illes Balears cal constatar no només les retallades en la composició del Consell Escolar de les Illes Balears (CEIB), sinó també els canvis en la seva consideració i en el seu simbolisme pedagògic com a òrgan de representació de tota la comunitat educativa.

La democràcia —i ara ho constatarem de manera clara i explícita— no només són les eleccions, sinó que cal anar més enllà amb l'objectiu d'aprofundir en la representació i amb la participació. La creació —dins l'àmbit de l'educació— dels diversos consells escolars de l'estat, autonòmics o municipals fou i és una demostració de la necessitat d'articular els mecanismes adequats per fer possible que els sectors de la comunitat educativa puguin fer sentir la seva veu a l'hora de prendre decisions educatives. I ho reconeix la Llei del Consell Escolar de les Illes Balears quan diu que el que pretén és definir i conformar un marc que garanteixi vies de participació efectiva dels sectors implicats en l'educació, amb tota la riquesa que suposa la diversitat d'interessos que conflueixen en la programació de l'ensenyament no universitari.

Però aquesta filosofia que presideix o hauria de presidir el funcionament del CEIB va començar a canviar quan, a principis de l'actual legislatura el plenari no va aprovar una normativa que feia referència a la qüestió de la lliure elecció de llengua per part dels pares. A partir d'aquest moment, i amb l'excusa de l'austeritat, es va dur a terme un canvi de composició que fou la primera retallada efectiva a la participació de la comunitat educativa. I des d'aquell moment, el CEIB ha anat perdent la seva finalitat de ser un espai de participació, per anar convertint-se en una corretja de transmissió de la política de la Conselleria d'Educació, un canvi de funció que demostra que la manca de diàleg s'està convertint en la marca d'aquest Govern que havia de fer autopistes de l'educació i que, fins i tot, va plantejar un pacte social i polític per l'educació.

A més, a aquesta retallada de representació se li han d'afegir altres accions que no fan més que certificar la manca de consideració cap al CEIB per part del Govern. Així, tot i l'actual representació del CEIB més favorable al Govern, alguns membres d'aquest, procedents de la Conselleria, han fet informes de ponència que han cercat el consens. Però dits informes han estat desoïts per part de l'Administració educativa de manera clara. El cas del TIL, en què es va cercar un document de síntesi, és una prova evident de la manca de consideració cap a aquest organisme de participació educativa.

Un altre exemple és l'abús que està fent la Conselleria d'Educació de la via d'urgència perquè el CEIB faci els informes pertinents sobre les normatives que ho necessiten. Ens referim, ara i aquí, a les normatives sobre el currículum de primària, a la del programa de reutilització i la creació d'un fons de llibres de text o de la formació professional bàsica. Les urgències amb què es remeten aquestes normatives al CEIB no es justifiquen des d'una perspectiva pedagògica, només des d'una perspectiva política. Els membres del CEIB necessitem temps i recursos per dur a terme una anàlisi acurada de la dita normativa.

Tot això, juntament amb el fet que no es fan els informes sobre la situació del sistema escolar des de fa anys, demostra la concepció que la Conselleria d'Educació té del CEIB. Sembla simplement que el dit organisme és un tràmit necessari que han de passar perquè ho diu la Llei. I si la Llei ho diu, es fa, no sigui cosa que passi el mateix que amb el decret TIL, en què es varen veure obligats a fer un decret llei per no passar-ne una part pel dit Consell Escolar de les Illes Balears. Es tracta, doncs, d'una manca de respecte polític, professional, pedagògic i personal als membres que pertanyem al CEIB.

I, finalment, cal posar de manifest la passivitat, la inacció i el silenci clamorós que ha mostrat i mostra la presidència del CEIB amb relació al conflicte educatiu que pateix l'educació balear

malgrat les demandes que s'hi han fet. Resulta incompressible aquesta conducta d'aquest organisme de representació i participació de la comunitat educativa, que hauria d'haver liderat els esforços per fer possible un diàleg real i obtenir d'un consens educatiu amb relació al TIL i altres aspectes de la política educativa autonòmica.

Quins són els temors perquè el CEIB no sigui la caixa de ressonància del batec de la comunitat educativa? Per què no es pot convertir el CEIB en un «parlament educatiu» de les Illes Balears, incrementant-ne la representació i fent les propostes necessàries perquè el nostre sistema educatiu faci, des del consens, les reformes necessàries per millorar la seva qualitat i la seva equitat educativa? O és que encara qualcú pot pensar que és possible millorar l'educació sense la complicitat, la participació i l'empatia de la comunitat educativa? Qui no vol, en realitat, un Consell Escolar representatiu i participatiu? Qui té por que el CEIB faci el paper que li correspon com a òrgan de participació educativa?

LA RESPONSABILITAT NECESSÀRIA PER GOVERNAR L'EDUCACIÓ

Així, aquesta manca de voluntat negociadora per part del Govern —que té la seva legalitat i la seva legitimitat— suposa un exercici d'irresponsabilitat política i educativa. Qui té el poder té més responsabilitat i s'ha de demostrar amb fets. En aquest context, les preguntes que ens podem fer són moltes i diverses. Es pot jugar, impunement, amb l'educació, amb els alumnes o amb el professorat? És el sistema escolar un espai on es poden fer experiments sense cap tipus de base seriosa i científica? S'imaginen que el Govern volgués introduir un nou model d'intervenció quirúrgica per a tota la xarxa hospitalària de les Illes Balears sense haver diagnosticat els pacients de manera adequada, sense que el personal sanitari tingués les competències adients o sense que s'hagués dut a terme una formació especialitzada en el nou model d'intervenció quirúrgica? I, a més, que aquest model s'hagués d'implantar gairebé de manera immediata. Resulta impossible pensar que el Govern duigués a terme la implantació d'aquest model quirúrgic en les esmentades condicions i sense el consens del personal sanitari sobre el model i sobre les condicions d'aplicació.

Però si aquesta implantació resulta impensable en el camp de la salut o en altres camps, en l'àmbit de l'educació els fets posen de manifest que aquest tipus d'implantació sí que és possible. I el TIL és l'exemple més evident del que dic. Així, en el context de la implantació del TIL, les preguntes que ens podem formular són moltes i diverses: és constitucional la proposta d'equiparar el castellà i el català amb una llengua estrangera?, es pot obligar tots els centres educatius a impartir en anglès i de manera generalitzada les matèries no lingüístiques?, poden els centres ser obligats a implantar aquest model lingüístic independentment de l'opinió del claustre de professors, del Consell Escolar i dels recursos existents?, i s'ha respectat l'autonomia dels centres educatius de manera real? I tot això tenint en compte que cap comunitat autònoma no ha legislat l'obligatorietat de l'ensenyament en anglès, tal com ho ha fet el Govern de les Illes Balears.

Però a les preguntes jurídiques i legals podem afegir qüestions de caràcter pedagògic. Es va fer un diagnòstic sobre el nivell de les competències lingüístiques dels estudiants en l'educació infantil, primària i secundària en català, en castellà i en anglès? Es varen avaluar les competències reals

en llengua anglesa dels professors, independentment del seu nivell de B2 —nivell insuficient per dur a terme una bona ensenyança-aprenentatge? Es va fer una planificació adequada perquè els professors es poguessin formar en relació amb la metodologia AICLE? Existeixen places plurilingües als centres educatius públics i privats? Existeix el material pedagògic per a la seva aplicació? És possible ensenyar una matèria no lingüística en anglès sense que els estudiants en tinguin una bona comprensió? És el calendari aprovat un calendari progressiu i pedagògicament adequat? O és un calendari de caràcter polític?

Però encara n'hi ha més. És responsable aprovar una ordre d'aplicació del TIL, si aquest fa gairebé un curs que s'ha posat en marxa? És responsable enviar al CEIB l'ordre d'aplicació del TIL sense que hi hagi dades que n'avaluin el nivell i la qualitat d'implementació? Quina és l'aplicació real del TIL? Minva el nivell de coneixements de les matèries no lingüístiques que s'ensenyen en anglès? Fan els professors un rol de protectors dels infants per evitar l'increment del fracàs i de la frustració educativa? Quan coneixerem les dades reals d'aplicació del TIL amb transparència i sense cap tipus de maquillatge estadístic?

Efectivament, la rectificació, la flexibilitat o la marxa enrere feta pel Govern de les Illes Balears, amb el vistiplau de les patronals de l'educació privada concertada, en relació amb l'aplicació del TIL, posen de manifest no només la manera com es governa l'educació a la nostra terra, sinó, sobretot, la manca de rigor a l'hora d'implantar un model lingüístic que ni té bases legals clares, ni bases pedagògiques científiques, ni el consens de la comunitat educativa ni dels experts en educació. I si ara es fa una rectificació mínima i de façana, no es contradiu amb el triomfalisme manifestat per la Conselleria d'Educació en relació amb l'èxit en la seva aplicació? Una rectificació, en qualsevol cas, feta només amb una part de la comunitat educativa, però amb la marginació dels pares, de la universitat, dels sindicats i de l'assemblea de docents, dels directors dels centres de primària i de secundària, etc. En definitiva, de la gran majoria de la comunitat educativa. Una «flexibilització» que ja ha tingut una discrepància significativa d'interpretació entre els mateixos signants de l'acord. Un acord donat a conèixer un parell de minuts després que el CEIB l'aprovàs. Una manera de presentar un acord que podem considerar que no té transparència democràtica ni ètica discutible.

En educació no es poden fer experiments d'aquesta manera, en educació no es poden usar els estudiants com a conillots d'Índies. No podem prendre decisions sense cap fonament ni rigor. L'educació s'ha de governar des de la responsabilitat, des del coneixement del que implica educar la societat del present i del futur. Governar l'educació no es pot fer creant conflictes innecessaris o rectificants sense saber allà on es vol anar. Ningú no nega la necessitat de millorar l'educació i les competències lingüístiques, ans al contrari, però cal fer-ho duna manera seriosa i basada en evidències, dialogada i amb complicitat. En definitiva, de manera responsable.

Però, i ara què? La veritat és que la situació actual és complexa, perquè l'única solució és el diàleg i aquest sembla impossible. El Govern vol demostrar que la vaga és minoritària, però li importen poc les conseqüències, com la desmotivació dels professors. Tots necessitem una sortida a aquesta vaga: Govern, oposició, sindicats, assemblea, pares i mares, directors... I els centres necessiten saber el que cal fer amb els projectes TIL o no TIL. Els docents no poden caure en la desmoralització i la desmotivació i els pares necessiten saber què aprendran els seus fills i de quina manera.

Els que tenen la responsabilitat de governar han de tenir la capacitat de la generositat, han d'evitar les desqualificacions, han de ser humils, perquè aquesta és l'única possibilitat que l'oposició dialogui de manera seriosa.

És l'hora de la POLÍTICA, amb majúscules. Calen polítics que surtin del seu redol ideològic i, amb altura de mires, que siguin capaços d'asseure's i començar a parlar de manera seriosa, racional, sobre evidències pedagògiques contrastades. Cal començar a parlar amb la comunitat educativa, partint de la idea que les majories absolutes no poden ser un xec en blanc als governants perquè, tal com diu Adolfo García, en un article a *El País*, les majories absolutes no poden ni han de ser parèntesis inhibidors per als ciutadans. Aquests han de seguir influint sobre els seus representants. És l'hora de la responsabilitat de tots els qui tenen la possibilitat de governar. No es pot entrar dins una dinàmica política en la qual les alternances polítiques impliquen canvis en els models educatius o en els models lingüístics de manera permanent i alternativa. Cal un acord de mínims en què tothom es pugui moure i tenim un element comú: tots estam d'acord a potenciar l'ensenyament de l'anglès a l'escola, però segur que hi ha més elements d'acord. L'educació no es millora a cops de decret perquè la realitat escolar és més complexa. Cal passar de l'unilateralisme al multilateralisme educatiu amb tots els implicats. En educació no totes les opinions són vàlides, però no hi ha una sola veritat. La política de la confrontació i el conflicte no són la solució. Per què als Governos els costa tant arribar a acords de mínims en educació, malgrat que s'arriba a consens en altres camps que també són sensibles socialment?

Tanmateix, la política educativa només es pot fer des de la decència política, moral, pedagògica i intel·lectual. Tal vegada és una ingenuïtat, però, en qualsevol cas, és l'única manera d'aconseguir una educació de més qualitat, més digna i equitativa per a tothom.

LA LOMCE, MÉS QUE UNA LLEI EDUCATIVA

No estam en el millor dels mons educatius, no vivim en la terra de les meravelles, no podem estar satisfets amb els resultats, però tampoc no som davant una realitat només en negre, de fracassos totals o de resultats negatius. L'educació, malgrat el que en queda per millorar, té molts centres amb molt més que brots verds. Té èxits, té projectes innovadors, té programes creatius, presenta bons resultats, tenim professorat motivat i dedicat, tenim centres que funcionen... Els qui s'entesten —opinadors, tertulians, polítics, governants i parlamentaris— a veure-ho tot de color negre o que només parlen en negatiu, són els qui s'omplen la boca de qualitat i d'excel·lència educativa, però no l'apliquen a la seva professió, a les seves declaracions polítiques, a les seves actuacions parlamentàries. Farien bé aquests cercadors de l'excel·lència educativa en els altres d'utilitzar arguments allà on només hi ha desqualificacions, com a mostra de la seva excel·lència.

És que hi ha algú que encara creu que es pot millorar l'educació, obtenir més competències comunicatives en les dues llengües oficials o en una tercera llengua desqualificant el professorat, amagant la realitat educativa, cercant el conflicte o menyspreant la necessària empatia i complicitat que governar l'educació implica? Ho he dit moltes vegades: davant l'educació, només hi pot haver diàleg o conflicte. La modernització del nostre sistema educatiu, en qualitat i en equitat, només es

pot fer amb recursos, amb reformes, amb la paraula, amb acords. Aquest és l'únic camí. Però n'hi va que ens volen dur pel camí contrari. Les autopistes de l'educació ja han desaparegut, si és que havien existit mai, ni que fos damunt el paper.

A l'*Anuari de l'Educació de les Illes Balears* de l'any 2013, i a la seva introducció, es va fer una anàlisi profunda sobre la LOMCE. Però val la pena seguir fent aquesta anàlisi, partint de la idea que la LOMCE representa més que una simple llei educativa. No es tracta d'un simple canvi de normativa. La nova legislació educativa va més enllà.

En primer lloc, és important emmarcar la nova normativa legislativa en el context de les polítiques educatives que s'estan aplicant. Efectivament, tot i que el canvi de normativa és important, cal tenir en compte que hi ha altres elements que defineixen el que es pretén des de la perspectiva escolar. Així, ens referim a la posada en marxa de les mesures següents de govern i que incideixen, de manera important, en l'àmbit escolar:

- a) Reducció dels pressupostos educatius
- b) Reducció dels sous dels docents
- c) Increment de les hores de docència
- d) Increment de les ràtios educatives
- e) Disminució del nombre de professors
- f) Desaparició de programes de suport a la diversitat
- g) Disminució de beques de transport, menjador escolar o llibres de text
- h) Disminució de les inversions i despesa corrent...

Per tant, és evident que, tot i la importància de la LOMCE, és evident que les mesures que hi estan relacionades no sols tenen una incidència significativa en la macropolítica educativa, sinó també en la micropolítica escolar.

En segon lloc, de l'anàlisi de la LOMCE, es desprenen una sèrie de punts amb un impacte polític i educatiu molt important:

- a) La «fe» excessiva i exagerada en els canvis legislatius
- b) Una llei en temps de retallades educatives
- c) Menys escola pública, menys estat del benestar
- d) L'estímul de la privada: la desconstrucció de la LODE (Llei orgànica del dret a l'educació)
- e) La confrontació ideològica: el paper de l'església
- f) L'educació «diferenciada»
- g) La recentralització educativa
- h) La desconsideració política i educativa cap a les llengües pròpies i oficials de cada comunitat
- i) La concepció no educativa de l'educació infantil
- j) La segregació primerenca: l'ESO i la formació professional bàsica
- k) Les revàlides i els seus efectes socials i educatius
- l) Una llei que retalla la participació de la comunitat educativa
- m) El nou paper dels directors de centre

- n) Els rànquings educatius
- o) El nou accés a la universitat: una nova discriminació

Es tracta, doncs, de qüestions de gran impacte social i educatiu, que ens posa de manifest que la LOMCE és molt més que una simple llei escolar i que té una forta dimensió política, econòmica i social.

En tercer lloc, i d'acord amb els apartats anteriors, cal fer referència a les conseqüències que des de la perspectiva de la política, l'economia, la societat i l'educació poden tenir totes aquestes mesures de política educativa i legislativa, que amb la LOMCE s'institucionalitzen d'una manera clara i evident.

1. Des de la perspectiva educativa, les conseqüències d'aquestes mesures educatives es podrien concretar, segons la meua opinió, en els elements següents:

- a) Disminució del pes de l'educació pública
- b) L'escola pública: dualització educativa i social
- c) Increment de la pobresa escolar
- d) Escoles de primera i de segona
- e) Baixada del nivell educatiu
- f) Baixada del nombre d'universitaris
- g) Nou elitisme educatiu: nova piràmide educativa

Si analitzen totes les mesures educatives que es plantegen i es duen a terme en aquests moments, tant des del sistema escolar com des del sistema universitari, podem arribar a la conclusió que ens trobam davant un procés de canvi de la democratització educativa aconseguida fins a l'actualitat. Es tracta d'un canvi en l'estructura de la piràmide educativa que pot suposar a mitjà i a llarg termini una nova configuració del nivell educatiu de la població. I tot això amb un canvi en les relacions entre l'escola pública i l'escola concertada, una dualització educativa i social creixent, una classificació d'escoles de primera i de segona. En definitiva, la conformació d'un nou elitisme educatiu.

2. Des de la perspectiva social i de l'estructuració de la societat, les conseqüències d'aquesta política educativa es poden concretar en els elements socials següents:

- a) Desigualtat d'accés a la sanitat, a la cultura, a les pensions, a la dependència, a l'habitatge, al crèdit, a l'educació...
- b) Desaparició progressiva de les classes mitjanes
- c) Increment de la desigualtat social i augment de la pobresa
- d) Model social darwinista i dualització social creixent
- e) Debilitament dels llaços familiars
- f) Desprotecció social progressiva

Resulta evident que ens trobam davant una política educativa, que emmarcada en el context d'una política econòmica i social concreta, tindrà efectes significatius des de la perspectiva de l'estructuració social. Així, l'element més significatiu d'aquestes mesures és, sense cap dubte,

l'increment de la desigualtat social en tots els **àmbits**, amb l'existència d'una societat dual, d'una societat desestructurada i amb un alt nivell de situacions de risc social.

3. Des de la perspectiva econòmica, ens trobam davant la construcció d'un model econòmic molt concret, amb unes característiques molt determinades i amb unes conseqüències significatives:

- a) Model econòmic basat en els serveis i el turisme
- b) La construcció en decadència
- c) Agricultura en procés de desaparició
- d) Disminució de la inversió en economia del coneixement i de la innovació
- e) Procés de desindustrialització creixent
- f) Baixada de salaris: competitivitat?
- g) Disminució creixent de la qualitat del treball
- h) Economia amb necessitats de baixa qualificació?
- i) Per a quin model productiu es planteja el nou model d'educar i formar?
- j) Emigració de les persones més ben formades (enfront del catastrofisme educatiu)
- k) Sobreeducació creixent
- l) Formació professional inadequada
- m) Un nombre important de treballadors sense qualificació

4. Des de la perspectiva política, les conseqüències d'aquestes mesures educatives, són les següents:

- a) Un estat cada vegada més petit i feble?
- b) Disminució de l'estat del benestar
- c) Menys drets polítics i socials?
- d) Democràcia devaluada?
- e) Etc.

Si hom relaciona els diversos elements de tipus polític, social econòmic i educatiu, és evident que ens trobam davant un canvi d'escenari en tots els àmbits. I les preguntes que ens podem fer són més diverses del que he plantejat.

- S'està apostant per una economia basada en salaris baixos i poca qualificació?
- És aquest el futur que necessitam per a les Illes Balears i Espanya en els àmbits econòmic, social, educatiu i polític?
- Podem competir amb aquesta política?
- S'està apostant per un estat del benestar feble?

Davant aquesta realitat, són molts els investigadors, els economistes o els politòlegs que es fan aquestes i altres preguntes. En aquesta perspectiva, l'exministre d'Educació, José María Maravall, planteja que amb la crisi econòmica actual i amb la manera d'abordar-la, cal preveure que el nou model productiu no passarà per l'educació o la investigació, tot i que les dades posen de manifest que els països més desenvolupats fonamenten la seva política en tres eixos:

1. La prosperitat econòmica
2. La cohesió social i familiar
3. L'aposta per l'educació, la formació i el coneixement

Evidentment no anem per aquest camí ni a Espanya ni a les Illes Balears. Anem en direcció contrària... Un futur negre i ple d'incerteses.

LA FORMACIÓ PROFESSIONAL BÀSICA, DE LA PRECIPITACIÓ A LA SEGREGACIÓ I A LA DESPROFESSIONALITZACIÓ

No hi ha cap dubte que el Govern espanyol i el de les Illes Balears tenen molta pressa a desplegar la seva LOMCE. I al marge del que significa aquesta llei —que és quelcom més que una norma educativa per tot el que significa i representa políticament, ideològicament i educativament—, aquesta rapidesa és incompatible amb fer les coses correctament i reforçant la qualitat. Es tracta d'un objectiu polític perquè això és el que realment es pretén; la perspectiva pedagògica o professional no interessa tant. L'educació necessita calma, tranquil·litat a l'hora de dur a terme canvis, una actitud que aquests Governos no tenen ni volen tenir. Però, a més, la posada en marxa de la formació professional bàsica (FPB), malgrat els plantejaments de presumpta integració de tot el sistema de formació professional, no presenta elements clars i explícits d'aquesta integració dels diferents nivells de la formació professional.

Des d'aquesta perspectiva, i d'acord amb la posada en marxa de la formació professional bàsica (FPB), cal plantejar-se la concepció que es desprèn de la LOMCE sobre aquest tipus de formació. La «nova» FPB significa, fonamentalment i en la meua opinió, tres canvis en relació amb el que existia fins ara: a) l'existència de vies escolars diferents i sense comunicació per a joves de 15 anys; b) elecció d'una via que resulta, de facto, quasi obligatòria si es repeteix curs, si no s'aprova o si no es té una disposició a l'estudi; c) obtenir, al final, un títol que només té la sortida d'anar a buscar un treball no qualificat o a estudiar més FP. En aquest sentit, el meu rebuig a l'FPB no només és de caràcter ideològic, sinó fonamentalment pedagògic, social, professional i econòmic. El previsible fracàs de l'aplicació de l'FPB és perfectament previsible, ja que representa l'abandó de tota connexió positiva amb els aprenentatges professionals i amb la preparació per formar part d'una societat complexa. I, tanmateix, ningú nega que a l'ESO calen no només adaptacions curriculars significatives, sinó també diversificacions curriculars importants.

En qualsevol cas, el fet de no formar part del sistema obligatori possibilitarà que la nota del PISA pugui millorar. Aquesta «formació professional» ve a ser el mateix: la mateixa ràtio d'alumnes per professor, una organització curricular acadèmica de sempre, impartida pels mateixos professors, etc. Això sí, amb alguns aprenentatges suposadament *professionalitzadors*. Per tant, es tracta, al meu entendre, d'un tipus d'estudi que no professionalitza, que classifica i discrimina un determinat nombre i perfil d'estudiants, i que ajudarà a «millorar» els resultats del PISA i a «abaixar» el percentatge d'estudiants que abandonen els estudis obligatoris. A més, es tracta, tal com hem dit abans, d'una titulació de segona categoria. Així, un dels objectius que es pretenen aconseguir, també, amb els nous programes d'FP bàsica, és maquillar les xifres de l'elevat índex d'atur juvenil de l'Estat espanyol.

El nou sistema suposarà la condemna a la precarietat i a una baixa qualificació professional de bona part dels nostres joves. Un trencaclosques educatiu i social gairebé perfecte si no fos un engany educatiu i social, professional i estadístic.

En aquest context, aquesta FPB suposa la supressió dels Programes de qualificació professional inicial (PQPI), el graó més bàsic de la formació professional, que tenien el gran avantatge de propiciar l'obtenció del títol d'ESO en finalitzar el segon any dels mòduls voluntaris. Aquesta raó, la titulació, ha estat la principal motivació per a l'alumnat de PQPI per cursar aquests estudis i ha estat, de fet, una eina que ha permès a milers d'estudiants reenganxar-se al sistema educatiu. Els PQPI, amb totes les seves insuficiències, problemes i necessitats de modificacions, han estat un instrument eficaç per assegurar la titulació de milers d'alumnes que, d'una altra manera, estarien al carrer sense la titulació més bàsica a Espanya.

Però, a més, amb aquesta FPB és una incògnita el que succeirà amb l'alumnat amb necessitats específiques de suport que actualment poden cursar els PQPI en les modalitats general i especial. Si la supressió i disminució dels Programes d'atenció a la diversitat s'han dut a terme de manera important en altres nivells educatius, no hi ha cap raó que ens faci pensar el contrari per a l'FPB. I en relació amb les ràtios, cal dir que l'ordre de la Conselleria sobre l'FPB —a punt de ser aprovada definitivament— concreta en 20 el nombre d'estudiants. Des d'una perspectiva pedagògica, i ateses les característiques d'aquest alumnat i del que implica la professionalització de l'FPB, considero que es tracta d'una ràtio prou àmplia. En aquest sentit, penso que la ràtio s'hauria de concretar en un ventall de 15 a 17, en funció del tipus de família professional, del tipus d'alumnes, de les característiques del centre, etc.

Tanmateix, a tot això hem d'afegir la precipitació de la seva implantació i la manca d'una planificació seriosa i rigorosa. Efectivament, la posada en marxa dels estudis d'FPB —al marge de les qüestions pedagògiques, ideològiques i professionals— necessita un període de temps, de planificació, d'elecció de centres, de selecció de les famílies professionals a aplicar, de preparació del professorat, de fer les reformes necessàries..., d'elements que brillen per la seva absència. Per totes aquestes raons, considero que la formació professional bàsica no només no dona resposta a les necessitats educatives dels estudiants, sinó que tampoc professionalitza i és una forma de discriminació i segregació. I a més l'FPB es vol aplicar sense una programació seriosa, sense consens, sense recursos i amb unes condicions de manca de transparència i d'informació important i significativa. Tanmateix, es tracta d'una manifestació més de la manca de consideració estratègica de la formació professional en l'àmbit pedagògic, econòmic i social per part de les administracions competents. Una altra errada educativa i política; una més, i en són...